

perpetuas eorum sigillis munitas Regno Poloniae dabunt realiter et cum effectu ac pro aliis praelatis, ducibus, baronibus, nobiles, proceribus et communitatibus notabilioribus^{bo} Magni Ducatus ^{bp}-nostri Lithuaniae^{bp} nunc absentibus^{bq} cavebunt^{br} et promittent, quod ipsi et eorum successores quantocius et cum primum ^{bs}-super praemissis requisiti fuerint^{bs}, servare omnia praemissa sub fide et honore ac onere praestandi ^{bt}-per eos iuramenti^{bt}, quod tunc^{bu} praestare tenebuntur, litterasque necessarias eo ordine, ut praefertur, eorum sigillis munitas dare et concedere tenebuntur et debebunt. Harum quibus sigillum nostrum praesentibus est subappensum testimonio litterarum. Actum et datum in Myelnyk sabbato proximo ante beatorum Simonis et Judae apostolorum, anno domini millesimo quingentesimo primo^{bv}, praesentibus ibidem et ad praemissa consentientibus praelatis, reverendo in Christo patre domino Alberto episcopo Vihniensi necnon magnificis, strenuis et generosis baronibus^{bw}, consiliariis nostris, Alexandro Juryowycz^{bx} castellano Vihniensi et capitaneo Grodensi, Johanne de Zabrzezye palatino Troczenski^{by} et marsalco Magni Ducatus Lithuaniae^{bz}, Georgio Paczowycz^{ca}, Michaeli duce Hlynenski^{cb}, marsalco curiae nostrae, Nicolao Mykolayowycz^{cc}, subpincerna Magni Ducatus Lithuaniae^{cd} et capitaneo Byelszenski^{ce}, Johanne Mykolayowycz^{cf} marschalco nostro et tenentario Wilkiensi, Stanislawo Zabrzezinski^{cg} marschalco nostro, Alberto Gastolthowycz^{ch} curiensi nostro, Barthossio Thaborowycz marsalco nostro, Stanislawo Pyethkowycz^{ci} capitaneo Bresthensi, Georgio Hlynycz^{cj} marsalco et tenentario nostro Lidensi, Jacobo Dowoynowycz^{ck}, Johanne Stheczko^{cl} Drohiciensi, Nyemyra Myelnyzenski^{cm} capitaneis, Georgio Kosczyeyowycz^{cn}, Georgio Dowoynowycz tenentario Dolgosthiensi^{co}, dignitariis et officialibus nostris, ad praemissa similiter personaliter existentibus et consensientibus.

II. [ARTYKUŁY MIELNICKIE]

Approbatio iurium ab Alexandro Rege a. 1501 promulgata^a.

Alexander, Dei gratia electus Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiaeque dominus et haeres etc. Significamus tenore praesentium quibus expedit, universis, praesentibus et futuris, quia habentes multae commoditatis rationem, quibus data opera omnes occasiones benemerendi ad profectum universi status totius Regni adhiberi possint, quo libertas publica solidus et praestantius, non modo augeri, verum et stabiliri possit, quatenus Reges et Successores Nostri non plus posse videantur, quam positae leges permittant, et non pro arbitrio, sed dispositione veterum constitutionum Praedecessorum Nostrorum, subditis praeesse studeant et imperare, quorum omnium indemnitati prospicere cupientes, articulos omnes et singulos infrascriptos, ex consilio et communi omnium praelatorum, baronum et universae nobilitatis totius Regni voluntate et assensu ratificare, approbare et in statum iuris publici redigere et incorporare statuimus perpetue duraturos, qui in eum sequuntur tenorem.

^{bo} notabilioribus *O*, notabilibus *MKI*, *VL*.

^{bp-bp} Lithuaniae nostri *MKI*, *VL*.

^{bq} absente *VL*.

^{br} cavebuntur *MKI*.

^{bs-bs} requisiti fuerint super praemissis *MKI*, *VL*.

^{bt-bt} iuramenti per eos *MKI*, *VL*.

^{bu} tum *MKI*.

^{bv} 1501 *VL*.

^{bw} *Brak w MKI*, *VL*.

^{bx} Juryowycz *MKI*, *VL*.

^{by} Trocensi *MKI*, *VL*.

^{bz} Lithuaniae *MKI*.

^{ca} *Brak w MKI*, *VL*. ^{cb} Hlinensi *MKI*, *VL* ^{cc} Mikolayowicz *MKI*, Mikolaiowicz *VL*. ^{cd} Lithuaniae *MKI*.

^{ce} Byelszenski *MKI*, Bielszenski *VL*. ^{cf} Mikolayowicz *MKI*, Mikolaiowicz *VL*.

^{cg} Zabrzezinski *MKI*. ^{ch} Gastolthowycz *MKI*, Gastolthowicz *VL*.

^{ci} Pyethkowicz *MKI*, Piętkowicz *VL*. ^{cj} Hlynycz *MKI*, Halmnicz *VL*.

^{ck} Dowoynowycz *MKI*, Dowoynowicz *VL*. ^{cl} Steczko *MKI*, Stecko *VL*. ^{cm} Myelnicensi *MKI*, Mielnicensi *VL*.

^{cn} Goszcziszcheyowycz *MKI*. ^{co} *Brak w VL*.

^a Tytuł pochodzi od J.W. Bandtkiego. W B. Jagiell., Cim. 8048, to jest u J. Przyłuskiego tekst ten jest zatytułowany: Privilegium Alexandri regis, ante coronationem in Mielnik Poloniae post electionem factam anno 1501 concessum. *Incipit tekstu Przył. brzmi:* Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae etc. Significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest universis et singulis harum notitiam habituris, quia Nos ex certis causis animum nostrum manentibus, litteras privilegii infrascripti, serenissimi olim divae memoriae Alexandri regis Poloniae patrum nostri desideratissimi in libris eiusdem Regni repertas in pergamenum describi mandavimus. Quarum litterarum tenor ad verbum sequitur eiusmodi.

[1]. Primus articulus, quod Rex cum Senatu omnia statuere debet^b.

Sed quia nihil praestantius inter humana commoda evenire potest, quam sub ^cbono et iusto principe^c vitam agere, proborum consilio, legibus et non arbitrio aut libidini eorum, ^dsubiici et parere^d, nam quamdiu sua gravitate senatus decernit, tamdiu respublica viribus suis consistit, saepe tamen compertum est, principes ^evelle agere pro arbitrio et voluntate sua^e, et dum illorum conatibus per primores consilii resistitur, tunc impetus et ingenia contra statum, personam et fortunas ^feorum convertunt^f, non mediocriter seviendo.

[2]. Clandestine accusati in conventu generali iudicabuntur^g.

Ideo pro ^hiure statuimus et sancimus^h, ut quotiens ⁱcontigerit, aliquem consiliarium falsis aut clandestinisⁱ delationibus, aut quibuscunque aliis submissis accusationibus aut culpis, criminari, et ^jNobis [et] Successoribus Nostri deferri^j, et tales indignationem ^kNostram aut Successorum Nostrorum^k, quomodocunque convitiati incurrant, consiliiarii universi in conventu generali hoc discernant et discutiant, durante^l securitate accusati, et pro qualitate negotii, uti aequum et iustum censebunt, inculpato purgationem decernant. Nam fama et vita bona, et status personae hoc est: captivitas, maiori consilio et saniori publiciatur, ita tamen quod semper duae partes ^mpotiores et saniores^m consilii concludant, aliaⁿ vero pars dissentiens, tenetur sequi potiore; nam vero quoties^o de tanto hominum discrimine agitur^p, ibi turba malorum vel levium non velet, sed eorum, qui iura patriae salva esse volunt.

[3]. Si Rex consiliiis abuteretur^q.

Item intelligendum esse ^rvolumus de causis^r civilibus discutiendis inter dominum et subditum, nec minus inter ^spares, ut Nos aut Successores Nostri^s non alia decernemus^t, nisi de quibus universi consilio convenerint, vel ^ualias illis^u discrepantibus, non modo maiores numero, imo ^vpotiores et saniores^v consilii concludant, uti praemissum est, dummodo id non sit contra ius scriptum. Ubi autem contigerit quod ^wNos aut Nostri Successores, quod absit, non iusto^w aut legitimo iudicio, temerarie ^xcontra aliquem ex consilio aut aliquos primoris^x status, ^ysummaeque et integrae^y opinionis viros, ^ztam spirituales quam saeculares^z, ad vitam, personam aut bona ^{aa}conarentur, aut faceremus^{aa} quod vim inferre possit, et iudicio consiliariorum uti praemissum est, parere abnueremus^{ab}, et conquerenti de se iustitiam denegaremus^{ac}, aut contra statum et offensum reipublicae, ^{ad}quod Deus avertat^{ad}, ^{ae}moliremur et quidquam tale commissum fuerit^{ae}, quod regio debito non conveniret, extunc universum regnum sit liberum a iuramento et fide praestita, ^{af}Nosque aut Nostros Successores^{af} non ut dominum, sed ut tyrannum et hostem reputent et personae singulae, quae laesae fuerint, licite et honeste possint^{ag} ad alium dominum confugere, et contra ^{ah}Nos Successoresne Nostros^{ah} quibuscunque modis iniurias suas repetere, sine honoris sui detrimento, ^{ai}facta tamen et completa illa protestatione, quae antiquis constitutionibus constat esse expressa^{ai}, ^{aj}tenebimurque Nos aut Successores Nostri^{aj}, damna passis, qui ob huiusmodi iustitiae denegationem ^{ak}aliquid pertulerint, exsolvere, et denique laeso iustitiam coram consiliariis administrare^{ak}, pro quo pala-

^b Rubryka zaczerpnięta z marginesu tekstu Przył. Tu rozpoczyna się tekst petiów (oznaczony dalej literą P), od: Et dum illorum popraviono według tekstu Przył.

^{c-c} bono principe et iusto P.

^{d-d} parere et subiici Przył.

^{e-e} velle pro arbitrio et voluntate sua agere P.

^{f-f} eorum emergenta convertuntur rkps Wil. (rękopis ten oznaczamy literą V.)

^g Rubryka zaczerpnięta z marginesu tekstu Przył.

^{h-h} pro iure sanciantur P.

ⁱ⁻ⁱ contigeret, aliquem consiliariorum false aut clandestine P.

^{j-j} principi deferri P.

^{k-k} regiam P.

^l stante P.

^{m-m} seniores P; potioris et sanioris V.

ⁿ et alia P.

^o quotiens P, Przył.

^p agatur P.

^q Rubryka zaczerpnięta z marginesu tekstu Przył.

^{r-r} est de causis P.

^{s-s} partes et R.M. P.

^t decernat P.

^{u-u} aliter illi P.

^{v-v} et potiores et seniores P.

^{w-w} rex non iuste P.

^{x-x} Brak w P.

^{y-y} bonae reputationis, famae integraeque P.

^{z-z} Brak w P.

^{aa-aa} conaretur aut faceret P.

^{ab} abrenueret P.

^{ac} denegaret P.

^{ad-ad} Brak w P.

^{ae-ae} moliretur et quicquid tale commiserit P.

^{af-af} et principem P.

^{ag} possent P.

^{ah-ah} principem P, ai-ai Brak w P.

^{aj-aj} tenebiturque princeps P.

^{ak-ak} aliqua pertulerunt exsolvere, et denique laeso coram consiliariis iustitiam ministrare P.

tini aut episcopi ad principem se interponere tenebuntur, prout alias antiquitus erat observatum^{al}.

[4]. Lite inter dominum et subditum pendente ad dietam generalem appellabitur^{am}.

Quamvis^{an} veteri iure cautum esse comprobatur, quod princeps iure duntaxat in quibusvis actionibus contra subditum experiri debeat et teneatur, aliquando tamen accidere possit quod princeps sub praetextu et apparentia iuris subditis gravamina subministraret, in causis maxime quae fiunt in districtibus, quos frequentare solent iudicantes iuxta veterem consuetudinem diutius tentam et iure communi firmatam, ideo statuimus et pro lege sancimus, ut si aliqua causa coram iudicio districtus sub praesentia Nostra aut Successorum Nostrorum, iudicialiter tractari contigerit, maxime dum suboritur^{ao} controversis inter dominum et subditum, semper licebit subdito a gravamine iudicii ad dietam generalem appellare, ubi Maiestas Nostra Regia et Successores Nostri eandem actionem, in qua appellatum fuerit, discussioni dominorum consiliariorum deferre tenebimur et tenebuntur et decisioni eorum stare, quemadmodum in singulis actionibus publicis et privatis, Maiestas Nostra Regia et Successores Nostri, dominorum consilio et deliberationi parere et acquiescere tenebimur et debemus singulaque per universum consilium conventa executioni demandare.

[5]. De dignitatibus per gradus immediatos distribuendis^{ap}.

Saepius etiam^{aq} experimento compertum est et deprehensum^{aq}, quod distributio dignitatum, extraordinarie facta, pariebat nonnullas intestinas seditiones, maximaque rectae administrationis publicae iustitiae impedimenta, ideo etiam pro iure statuimus: ut non pro Nostro aut Successorum Nostrorum arbitrio, sed unus post alterum in dignitates succedat, nec enim alium nominare possumus, praeferendum duntaxat qui demortuo erat in loco et sessione proximior in suis terris convicinis et invicem contiguus, habendo tamen respectum ad ius commune, quod cavet: ut duntaxat possessionati succedant.

[6]. Ut possessionati sint dignitarii^{ar}.

Illam autem dignitatem quae per ultimam successionem vaccaverit, Maiestas Nostra Regia et Successorum Nostrorum cum consilio dominorum, infra duos menses poterit conferre. Et quia etiam evenire solet quia capitaneatus principaliores, ex quibus actiones publicae magna in^{as} parte pendere videntur, non mediocrem rerum perturbationem parere solent, quapropter statuimus:

[7]. De capitaneatu Cracoviensi^{at}.

Ut non alter in capitaneum^{au} Cracoviensem praeficiatur, nisi castellanus vel palatinus Cracoviensis, quorum executionem circa coronationem fiendam proxime^{av}, facere promittimus.

[8]. De aliis capitaneatibus^{aw}.

Aliorum autem capitaneatum distributionem iuxta priorem constitutionem censemus relinquendam, quorum iudicia maxime poenarum luitiones, quemadmodum in terris Cracoviensibus, ita etiam in terris Poloniae Maioris, iudicari debent et observari.

[9]. De iuramento capitanei Cracoviensis^{ax}.

Circa tamen adeptionem capitaneatus praefati quilibet praestabit iuramento Regi et Regno, quod durante interregno, nemini castro cedet nisi Regi, legitime ex unanimi omnium quibus

^{al} Tu kończy się tekst P.

^{am} Rubryka zaczerpnięta z marginesu tekstu Przył.

^{an} J. W. Bandtkie odczytał: Quominus.

^{ao} subierit V.

^{ap} Rubryka zaczerpnięta z marginesu tekstu Przył.

^{aq-aq} J. W. Bandtkie odczytał: experimento deprehensum est.

^{ar} Rubryka zaczerpnięta z marginesu tekstu Przył.

^{as} ex V.

^{at} Rubryka zaczerpnięta z marginesu tekstu Przył.

^{au} capitaneatum V.

^{av} J. W. Bandtkie odczytał proxime fiendam; nostram in proximo V.

^{aw, ax} Rubryki zaczerpnięte z marginesu tekstu Przył.

interest voto et consilio electo et coronato communi omnium assensu et voluntate, prout alias erat antiquitus observatum.

[10]. Si secus fecerit capitaneatus bonis et honore privandus^{ay}.

Ubi autem de contrario per quemcunque capitaneorum, uti praemisum est, factum esse constaret, iure et merito contra iura patriae excessisse videatur et eo facto bonis et honore censeatur privatus.

[11]. Corona qualiter servanda^{az}.

Item necessario statuimus et sancimus ut regium diadema sub cura et custodia primorum consiliariorum, meliori ordine, quam hactenus factum est, observetur^{ba}. Providereque volumus, ne ullam dissensionis intestinae praebeat occasionem, dummodo cum minori quam deceret servaretur attentione. Ideo expedire videtur statuendum: ut sub horum dominorum clavibus observetur, videlicet: dominorum castellani Cracoviensi, Poznaniensi, Sandomiriensi et Calisiensi palatinorum. Ita quod unus sine altero coronam ex clausura ad quoscunque unus non accipiat, nisi una, et communi eorum assensu.

[12]. De praescriptione inter Regem et subditum^{bb}.

Quamvis vel iure vel rationabili consuetudine erat observatum: quod praescriptio non curreret inter Regem et subditum, tam quo tamen multa dubia, ob non expressam et indeterminatam constitutionem, suboriri videbantur. Quapropter expressius pro lege sancimus: quod nulla praescriptio terrestris obstare debet subdito erga Maiestatem Nostram Regiam ac Successorum Nostrorum, in omni quaque actione, Nos tamen et Successores Nostri Reges debemus habere praescriptionem contra subditum, nam Princeps semper ad manum habere potest omnem commoditatem iure experiendi contra subditum, subditus autem qui dominum regere^{bc} non potest, imo neque semper precibus, aut sua instantia dominum flectere, aut ab eo impetrare iustitiae administrationem; ergo merito erga Maiestatem Nostram Regiam ac Successorum Nostrorum, subdito nulla currat praescriptio.

[13]. De moneta^{bd}.

De moneta profecto caute et necessario providendum duximus: ut sine publico discrimine, per Nos et Successores Nostros cudi possit, et ne circa eiusdem^{be} constitutionem difficultates ullae causari possit, et prout alias factum esse comperimus, statuimus igitur: ut rex non plus ex marca argenti puri monetae facere possit, nisi sex florenos Hungaricales, pro quolibet floreno sedecim scotos computando. Duo tamen domini deputentur semper ad probam faciendam, unus videlicet ex terris Cracoviensibus, alter ex terris Poloniae Maioris, qui tamen salariati esse debent, nam proprii commodi, lucri quaestusque gratia, Regia Maiestas monetam aestimare facereque non debet, sed ad profectum et utilitatem universorum.

[14]. De iniuriis praelatis et baronibus illatis per capitaneos moderandis^{bf}.

Item ut capitanei circa officii administrationem semper habeant respectum ad episcopos, palatinos et castellanos primores districtuum, ita si vel in iudicio, vel alio actu officii, cuicunque iniuriati fuerint aut aliquod gravamen intulerint, tenebitur quilibet capitaneus gravamina iniuriasque pro consilio consiliariorum emendare et consilio eorum singula deferre et moderari.

[15]. De graniciebus in bonis regalibus^{bg}.

Item de graniciebus inter bona regalia et haereditaria fiendis, maxime, ubi litterale testimonium deficere videbitur, ex parte Maiestatis Nostrae Regiae nobilibus probatio fieri debet, prout commissarii desuper deputati, faciendum decreverint etc.^{bh}

^{ay, az} Rubryki zaczerpnięte z marginesu tekstu Przyl.

^{ba} conservetur V.

^{bb} Rubryka zaczerpnięta z marginesu tekstu Przyl.

^{bc} cogere V.

^{bd} Rubryka zaczerpnięta z marginesu tekstu Przyl.

^{be} ejusmodi V.

^{bf, bg} Rubryki zaczerpnięte z marginesu tekstu Przyl.

^{bh} Brak w V.

Quos quidem omnes et singulos articulos suprascriptos, nullo eorum excepto, universaliter universos approbamus, ratificamus et pro iure communi, instar aliarum constitutionum Regni tenendos et observandos perpetuo promulgamus, Nos Nostrosque Successores ad eorum observationem pollicemur et obligamus, promittentes^{bi} verbo et fide Nostra Regia litteris aliis, sub sigillo regio atque iuramento, una cum singulis^{bj} iuribus Regni, circa Nostram felicem coronationem, in proximo fiendam, confirmare et prout expedierit, corroborare. In cuius rei testimonium sigillum Nostrum, quo utimur inpraesentiarum, appendere fecimus. Reservamus^{bk} Nobis et consiliariis Nostris, praefatorum articulorum, quemadmodum aliorum omnium^{bl} iurium Regni, augmentationem et moderationem opportunam. Datum in Myelnyk feria tertia ipso die SS. Crispini et Crispiniani martirum^{bm} anno millesimo quingentesimo primo [25 X 1501]^{bn}.

^{bi} *Przyl. na marginesie dopisuje*: Hic promittetur in coronatione confirmatio.

^{bj} aliis singulis *V*.

^{bk} reservando *Przyl.*, reservantes *V*.

^{bl} *Brak w V*.

^{bm} *J. W. Bandtkie odczytał*: martyrorum.

^{bn} *W tekście Przyl. następuje explicit*: Nos igitur Sigismundus Augustus Rex praenominatus attendentes rationes eiusmodi iustas litteras praeinsertas non solum describi vero etiam sigillo Regni Nostri cancellariae maioris communiri [*odczyt wątpliwy, W.U.*] fecimus, quibus non minorem fidem quam ipsarum originalibus ab omnibus semper fieri adhiberique volumus. Datum Varsaviae in conventu Regni generali die vigesima mensis maii anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, Regni vero nostri anno quadragesimo tercio [22 V 1572], Valentinus Debienski R.P. cancellarius subscripsit. Relatio magnifici Valentini Debienski de Debianny, Regni Poloniae cancellarii, Varteque capitanei. [*Dopisek tą samą ręką*: Ten list ku przepisaniu dostałem od Jego Miłości pana Stanisława Szafrancza castellana Bieczkiego Varsaviae].